

О.І. МАСЛАК, М.В. МАСЛАК, Я.Ю. ЯКОВЕНКО, О.О. ГЛАЗУНОВА, Н.Є. ГРИШКО
ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЕКОСИСТЕМ У АГРОПРОМИСЛОВОМУ
КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

У статті досліджено процес інституціоналізації інноваційних екосистем в агропромисловому комплексі (АПК) України як ключовий фактор сталого розвитку в умовах цифрової трансформації та зовнішньоекономічних викликів. Проаналізовано сучасний стан аграрного сектору, виокремлено основні інституційні бар'єри та фактори, що стримують інноваційний розвиток, зокрема, недостатнє фінансування, слабку інтеграцію науки та бізнесу, а також недостатньо розвинуту інфраструктуру для тестування інновацій. Визначено структурні елементи агроінноваційної екосистеми та обґрунтовано необхідність системного підходу до її інституціоналізації – як процесу формування, моделі та сукупності механізмів стимулювання інноваційної активності. Проаналізовано роль державних та приватних інституцій у створенні сприятливого середовища для агроінновацій. Систематизовано міжнародний досвід (ЄС, США, Китай, Нідерланди) щодо формування інноваційних екосистем та адаптовано його до українських реалій. Запропоновано кластерну модель як найбільш перспективну для України, а також проведено SWOT-аналіз інституціонального середовища інноваційного розвитку АПК. Розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення державної політики, стимулювання державно-приватного партнерства, розвитку цифрових платформ та фінансових інструментів підтримки інновацій. Обґрунтовано необхідність розширення державно-приватного партнерства, удосконалення регуляторної бази та розвитку цифрових платформ для координації учасників інноваційного процесу в АПК. Доведено, що ефективна інституціоналізація сприятиме підвищенню конкурентоспроможності аграрного сектору, залученню інвестицій і прискоренню інтеграції до глобальних інноваційних ланцюгів.

Ключові слова: інституціоналізація; інновації; інноваційні екосистеми; агропромисловий комплекс; цифрова трансформація; державно-приватне партнерство

O. MASLAK, M. MASLAK, YA. YAKOVENKO, O. HLAZUNOVA, N. GRISHKO
INSTITUTIONALIZATION OF INNOVATIVE ECOSYSTEMS IN THE AGRICULTURAL SECTOR
OF UKRAINE

The article explores the process of institutionalization of innovative ecosystems in the agricultural sector (Agro-Industrial Complex, AIC) of Ukraine as a key factor of sustainable development in the context of digital transformation and external economic challenges. The current state of the agricultural sector is analyzed, and key institutional barriers and factors hindering innovative development are highlighted, including insufficient funding, weak integration of science and business, and underdeveloped infrastructure for testing innovations. The structural elements of the agro-innovative ecosystem are defined, and the necessity of a systemic approach to its institutionalization is substantiated—as a formation process, model, and a set of mechanisms for stimulating innovation activity. The role of public and private institutions in creating a favorable environment for agro-innovation is analyzed. International experience (EU, USA, China, Netherlands) in forming innovative ecosystems is systematized and adapted to the Ukrainian context. A cluster model is proposed as the most promising for Ukraine, and a SWOT analysis of the institutional environment for innovative development in the AIC is conducted. Practical recommendations are developed to improve state policy, stimulate public-private partnerships, and create digital platforms and financial tools to support innovations. The necessity of expanding public-private partnerships, improving the regulatory framework, and creating digital platforms for coordinating participants in the innovation process in the AIC is substantiated. It is proven that effective institutionalization will contribute to increasing the agricultural sector's competitiveness, attracting investments, and accelerating integration into global innovation value chains.

Keywords: institutionalization; innovations; innovative ecosystems; agro-industrial complex; digital transformation; public-private partnership

Актуальність дослідження. Сучасний агропромисловий комплекс (АПК) України відіграє ключову роль у національній економіці, забезпечуючи значний внесок у валовий внутрішній продукт (ВВП), експорт та зайнятість населення. За попередніми оцінками, частка сільського господарства у валовому внутрішньому продукті (ВВП) України у 2023 році залишалася на рівні попередніх років, становлячи близько 9–10%. У 2023 році Україна експортувала 67,5 млн тонн агропромислової продукції, що на 15% більше порівняно з попереднім роком.

Сучасний АПК зазнає значних трансформацій, зумовлених швидкою цифровізацією, зміною кліматичних умов, глобалізацією, зміною споживчих трендів і, особливо, під впливом повномасштабним вторгненням РФ. Станом на червень 2023 року прямі збитки, завдані агропромисловому комплексу України внаслідок військових дій, оцінюються у 8,7 млрд доларів США. З них понад 4,7 млрд доларів припадає на знищення та пошкодження сільськогосподарської техніки, а 1,9 млрд доларів — на втрати через знищення та крадіжки виробленої продукції. Непрямі втрати галузі оцінюються у 40,3 млрд доларів США.

У відповідь на ці виклики формується інноваційна

екосистема АПК, що об'єднує державні установи, науково-дослідні центри, приватний бізнес, аграрні стартапи та фермерські господарства. Інституціоналізація таких екосистем є критично важливою для забезпечення сталого розвитку сільського господарства, підвищення його конкурентоспроможності та ефективності.

Мета дослідження. Метою статті є аналіз процесу інституціоналізації інноваційних екосистем у АПК, визначення ключових інституційних бар'єрів та механізмів їх подолання, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення інноваційного середовища в аграрному секторі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Протягом останніх років проблематика формування та розвитку інноваційних екосистем привертала увагу багатьох науковців [1-11]. Попри значний науковий доробок у теоретичному обґрунтуванні та практичному впровадженні інноваційних екосистем, специфіка їх інституціоналізації в АПК України ще не отримала достатнього наукового висвітлення й потребує подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу. Агропромисловий комплекс (АПК) України є ключовою складовою

національної економіки, забезпечуючи продовольчу безпеку, валютні надходження та зайнятість населення. Попри виклики останніх років, зокрема воєнні дії, економічну нестабільність та глобальні зміни на аграрних ринках, галузь демонструє здатність до адаптації та впровадження інноваційних технологій [12].

Фінансові показники аграрного сектору вказують на значну нерівномірність у розподілі прибутків серед підприємств. Так, за першу половину 2023 року великі та середні агропідприємства отримали чистий прибуток у розмірі 41,2 млн грн, однак лише 47,1% з них були прибутковими, тоді як 52,9% зазнали збитків. Це свідчить про складну фінансову ситуацію в галузі, яка зумовлена як зовнішніми факторами (обмеженість експорту, руйнування інфраструктури, зростання виробничих витрат), так і внутрішніми викликами, зокрема нестачею доступного кредитування та низькою ефективністю окремих підприємств. Попри це, обсяг капітальних інвестицій в АПК у 2023 році становив 58,2 млрд грн, що на 12% більше, ніж у 2022 році, хоча він все ще не досяг рівня 2019 року (64,3 млрд грн) [13].

У виробництві сільськогосподарської продукції зафіксовані як рекордні досягнення, так і значні спади. У 2021 році Україна досягла історичного максимуму у виробництві зернових – понад 84 млн тонн, однак через військові дії у 2022 році цей показник скоротився на 30%. Водночас у 2023 році площі посіву овочевих культур, таких як цибуля та морква, збільшилися на 8,1% і 6,1% відповідно, що свідчить про адаптацію аграрного сектору до нових умов. У тваринництві також спостерігається позитивна динаміка: виробництво молока у 2023 році досягло 2,807 млн тонн, що перевищує довоєнний рівень 2021 року та є на 6% більшим, ніж у 2022 році.

Експортна діяльність аграрного сектору є важливим чинником наповнення державного бюджету та забезпечення валютної стабільності. До 2021 року Україна стабільно входила до трійки найбільших експортерів зернових у світі, однак через блокаду портів та руйнування логістичної інфраструктури у 2022 році обсяги експорту знизилися [14]. У 2023 році Україні вдалося експортувати 67,5 млн тонн агропродукції, що на 15% більше, ніж у попередньому році, хоча експортна виручка скоротилася на 8% через падіння світових цін.

Одним із ключових драйверів розвитку АПК є впровадження інноваційних технологій. Інноваційна активність аграрного сектору впродовж останнього десятиліття зростала повільними темпами, хоча після 2020 року спостерігається пришвидшення процесів цифровізації. Якщо у 2020 році лише 25% великих агропідприємств впроваджували елементи точного землеробства (GPS-навігація, автоматизовані системи управління технікою), то у 2023 році цей показник зріс до 35%. Використання біотехнологічних методів, зокрема біопрепаратів для захисту рослин, збільшилося з 15% у 2014 році до 28% у 2023 році серед середніх та великих господарств. Загалом витрати на інноваційні технології у сільському господарстві у 2020 році становили 450 млн грн, що

на 5% більше порівняно з 2019 роком, однак у 2023 році ці показники потребують уточнення через складні економічні умови.

Рівень патентної активності свідчить про зростання науково-технічного потенціалу українського аграрного сектору. У 2014–2023 роках зареєстровано понад 1200 патентів у сфері агротехнологій, з яких 60% стосувалися нових сортів рослин, 25% – технологій обробки ґрунту та 15% – інновацій у тваринництві. Важливим аспектом залишається підготовка кадрів: якщо у 2018 році лише 10% аграрних університетів мали спеціалізовані курси з агроінновацій, то у 2023 році цей показник зріс до 50%, що свідчить про активне впровадження інноваційної освіти.

Таким чином, агропромисловий комплекс України продовжує виконувати важливу роль у національному господарстві, демонструючи здатність до адаптації в умовах кризи. Попри значні виклики, сектор зберігає високий потенціал завдяки впровадженню інновацій, цифрових технологій та міжнародній інтеграції.

Одним з напрямів розвитку АПК є інституціоналізація інноваційних систем.

Інституціоналізація інноваційних екосистем передбачає створення сталих структур, що забезпечують ефективну взаємодію всіх учасників процесу [15–17].

У контексті АПК інституціоналізацію інноваційних екосистем необхідно розглядати сукупність підходів: як концепцію, як процес формування системи, як модель, як механізми стимулювання.

Поняття інноваційної екосистеми виникло на перетині інституціональної економіки, теорії інновацій та концепцій сталого розвитку. Згідно з теорією Й. Шумпетера, економічне зростання можливе лише за умов постійного впровадження інновацій, що змінюють структуру ринку та створюють нові економічні зв'язки [18].

Інноваційна екосистема АПК – це сукупність інституцій, технологічних платформ, організаційних структур та соціально-економічних відносин, які сприяють створенню, адаптації та комерціалізації новітніх технологій у аграрному секторі [19, 20]. Основними компонентами інноваційної екосистеми АПК є (рисунк) державні регулятори, серед яких Міністерство аграрної політики, Міністерство цифрової трансформації, Державна служба з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів, академічні та наукові інституції, включаючи аграрні університети, дослідницькі центри та лабораторії інновацій, приватний сектор, що охоплює агрокомпанії, фермерські кооперативи, венчурні фонди, AgTech-стартапи, цифрові та інформаційні платформи, такі як блокчейн-системи для управління постачанням, платформи точного землеробства, AI-рішення для прогнозування врожайності, а також фінансові механізми, що включають банківське кредитування, державні гранти та міжнародні інвестиційні програми.

Інституціоналізація як процес формування інноваційної екосистеми АПК передбачає створення,

закріплення та розвиток інституційних механізмів, які регулюють взаємодію учасників інноваційного процесу. Відповідно до концепції Дугласа Норта, інституції є формальними та неформальними правилами гри, що забезпечують стабільність і передбачуваність економічних відносин.

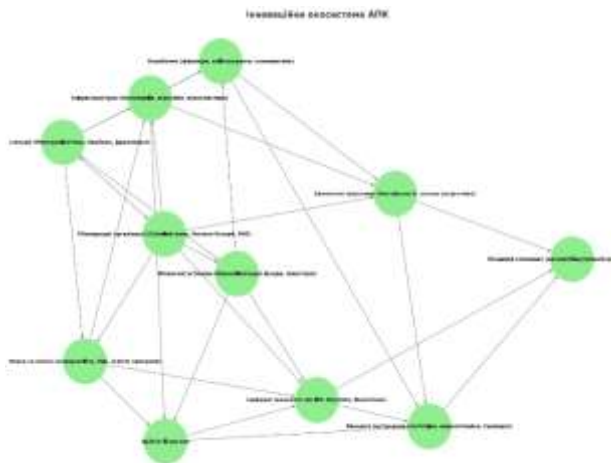

Рис. - Схема інституціональної взаємодії учасників інноваційної екосистеми АПК

Процес інституціоналізації інноваційної екосистеми АПК включає кілька етапів, серед яких формування нормативно-правового середовища через ухвалення законодавчих актів, які стимулюють інноваційну діяльність, наприклад, закон про "цифрове землеробство" та стандартизація технологій точного землеробства, створення інноваційної інфраструктури шляхом розбудови технологічних хабів, дослідницьких лабораторій та розвитку кластерних моделей, формування механізмів фінансової підтримки через державні гранти, венчурне фінансування та страхові механізми ризиків інноваційних проєктів, а також стратегічне партнерство та міжнародна інтеграція, що передбачає адаптацію передових світових практик та розширення участі українських компаній у глобальних ланцюгах інноваційного виробництва. Інституціоналізація включає як формальні механізми, що регулюються законодавчими нормами, так і неформальні, які базуються на соціальних нормах, культурних традиціях та етичних стандартах ведення бізнесу.

На сьогодні існує кілька моделей формування інноваційних екосистем у агропромисловому комплексі, що базуються на різних типах взаємодії між державою, бізнесом та науковими установами. Ліберальна модель, характерна для США та Канади, передбачає, що основну роль у впровадженні інновацій відіграє приватний сектор, тоді як уряд виступає як регулятор та інвестор в інфраструктурні проєкти, наприклад, фінансування NASA та USDA для досліджень у сільському господарстві. Державна модель, яка застосовується у Китаї та Бразилії, базується на провідній ролі держави, яка контролює інноваційний процес через субсидії, законодавче регулювання та великі державні програми, такі як "Розумне сільське господарство 2030" у Китаї.

Змішана модель, поширена в країнах Європейського Союзу та Україні, передбачає поєднання державної підтримки, бізнес-інвестицій та наукових досліджень. Зокрема, у ЄС активно працює Європейська інноваційна платформа для АПК (EIP-AGRI), що об'єднує фермерів, бізнес і науковців для розробки та впровадження інновацій. Для України найбільш ефективною є кластерна модель, яка передбачає створення агроінноваційних центрів та інтеграцію науки, бізнесу та державних структур для спільного розвитку інноваційних рішень, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності агропромислового комплексу на світовому рівні [21-23].

Інноваційний розвиток агропромислового комплексу є ключовим фактором підвищення його конкурентоспроможності, продуктивності та екологічної стійкості. Однак для ефективного впровадження новітніх технологій необхідно створити комплексні інституційні механізми, що забезпечать сприятливе середовище для інновацій [24, 25].

Інституціональні механізми стимулювання включають правові, фінансові, організаційні та технологічні інструменти, які сприяють розвитку інноваційного потенціалу в АПК та поділяються на державні, ринкові, соціальні та цифрові [26, 27].

Державне регулювання є базовим інструментом формування інноваційного середовища в агропромисловому комплексі та включає ухвалення законодавчих ініціатив щодо цифровізації АПК, біотехнологій, розумного фермерства та органічного виробництва, надання субсидій і дотацій для підтримки фермерів у впровадженні інноваційних технологій, залучення приватного капіталу у реалізацію аграрних інноваційних проєктів через державно-приватне партнерство, фінансування стартапів та наукових розробок у сфері AgTech за рахунок грантових програм, запровадження податкових стимулів для підприємств, що займаються розробкою та впровадженням інновацій, а також розвиток інноваційної інфраструктури через створення агропромислових кластерів, технопарків та дослідницьких лабораторій.

Важливим є міжнародний досвід, зокрема програма "Horizon Europe" у ЄС, яка фінансує інноваційні проєкти в агросекторі, програми Міністерства сільського господарства США (USDA), що активно підтримують цифрові платформи для фермерів через грантові програми, а також державні інвестиції Китаю в агроінновації, спрямовані на впровадження штучного інтелекту, IoT та роботизованих систем у сільське господарство.

Ефективна фінансова політика є важливим елементом розвитку інноваційного АПК, зокрема через венчурне фінансування AgTech-стартапів, залучення міжнародних фондів та програм, створення державних та приватних фондів підтримки інновацій, використання цифрових платформ для краудфандінгу та краудінвестингу, а також запровадження агроінноваційних страхових програм, що мінімізують ризики, пов'язані із впровадженням новітніх

технологій. Наприклад, у Нідерландах працюють спеціалізовані венчурні фонди, що інвестують у агроінновації, зокрема у розвиток вертикального фермерства та альтернативних білкових продуктів.

Розвиток агроінноваційних кластерів, науково-дослідних центрів та платформ для співпраці між підприємствами та науковими установами є важливими інструментами інституціоналізації інновацій, що включає створення агроінноваційних технопарків та стартап-хабів для тестування та впровадження новітніх технологій у фермерських господарствах, інтеграцію університетів та бізнесу у розробку прикладних інновацій для АПК через науково-дослідні центри, формування агропромислових кластерів як регіональних об'єднань фермерських господарств, технологічних компаній та дослідницьких центрів, а також адаптацію навчальних програм університетів до потреб цифрового та інноваційного сільського господарства. Наприклад, AgriFoodTech Hub у Голландії є одним із найуспішніших агроінноваційних центрів у світі, що поєднує агровиробників, ІТ-компанії та державні установи для розробки передових технологій.

Цифровізація є ключовим інструментом прискорення інноваційного розвитку аграрного

сектору та включає автоматизацію фермерських процесів через IoT, AI, Big Data та GIS-технології, розвиток цифрових платформ для управління аграрними бізнесами, впровадження блокчейн-технологій у продовольчих ланцюгах для відстеження якості продукції та оптимізації постачання, масштабування електронної комерції та онлайн-майданчиків для торгівлі агропродукцією, а також створення інтелектуальних агрополісів на основі Smart Farming, автоматизованих теплиць і роботизованих комплексів. Наприклад, AgriDigital в Австралії є блокчейн-платформою, що забезпечує прозорість агроланцюгів, дозволяючи фермерам безпосередньо продавати продукцію трейдерам, мінімізуючи ризики шахрайства та фінансових втрат.

Однак ефективність інституціоналізації інноваційного розвитку АПК значною мірою залежить від балансу між можливостями та загрозами, а також від сильних і слабких сторін наявної системи регулювання та стимулювання інноваційних процесів. Для всебічної оцінки поточного стану та визначення ключових векторів подальшого розвитку доцільно провести SWOT-аналіз інституціоналізації інновацій в агропромисловому комплексі України (таблиця).

Таблиця SWOT- аналіз інституціонального середовища інноваційного розвитку АПК України

Фактор	Опис
<i>Сильні сторони</i>	
Високий потенціал АПК	Україна є одним із світових лідерів у сільськогосподарському виробництві, що створює основу для розвитку інноваційних технологій.
Зростаючий ринок AgTech-стартапів	В останні роки в Україні активно розвиваються технологічні стартапи в агросекторі, що свідчить про перспективи цифровізації.
Розвиток точного землеробства	Все більше українських фермерів впроваджують сучасні технології для підвищення ефективності господарств.
Наявність міжнародної підтримки	Україна має доступ до міжнародних грантів та фінансових програм.
Потенціал біотехнологій та зеленої економіки	Зростає зацікавленість у впровадженні біопрепаратів, органічного землеробства та відновлюваних джерел енергії.
Регіональні ініціативи та агрокластери	Деякі регіони розвивають агроінноваційні кластери та технопарки для підтримки стартапів і R&D-центрів.
<i>Слабкі сторони</i>	
Недостатнє державне фінансування інновацій	Частка державних інвестицій в AgTech і біотехнології значно нижча, ніж у країнах ЄС і США.
Слабка інтеграція науки та бізнесу	Українські науково-дослідні установи часто не співпрацюють із комерційними компаніями для розробки та впровадження інновацій.
Низький рівень цифрової грамотності фермерів	Малий та середній бізнес у АПК повільно адаптується до цифрових технологій через нестачу знань і ресурсів.
Бюрократичні бар'єри та регуляторна нестабільність	Часті зміни в законодавстві та складні процедури отримання фінансування заважають впровадженню інновацій.
Обмежені можливості венчурного фінансування	В Україні поки що слабо розвинена система венчурного інвестування в аграрні стартапи.
Недостатня інфраструктура для тестування інновацій	Відсутність державних агротехнопарків і R&D-центрів для тестування інноваційних технологій.
<i>Можливості</i>	
Інтеграція у глобальні інноваційні екосистеми	Співпраця з міжнародними компаніями, залучення іноземних інвестицій та впровадження світових стандартів.

Кінець таблиці

Розширення державної підтримки	Введення податкових пільг, грантових програм і субсидій для підтримки цифрових рішень в АПК.
Розвиток AgTech та цифрових рішень	Впровадження big data, AI, IoT та блокчейн-технологій у сільське господарство.
Експорт інноваційних технологій	Українські стартапи можуть зайняти нішу у сфері міжнародного AgTech, розвиваючи унікальні рішення для глобального ринку.
Державно-приватне партнерство	Спільне фінансування інноваційних проєктів між державою та бізнесом може сприяти масштабному розвитку AgTech.
Екологізація та "зелений" перехід	Зростаючий попит на органічні продукти та екологічні технології відкриває нові можливості для інновацій у сфері біоекономіки.
<i>Загрози</i>	
Нестабільна економічна ситуація	Інфляція, девальвація гривні та загальна економічна нестабільність можуть стримувати розвиток інновацій.
Високі ризики інвестування	Через макроекономічну нестабільність інвестори можуть неохоче вкладати кошти в український AgTech-сектор.
Технологічне відставання від розвинених країн	Відсутність масового впровадження передових технологій може призвести до зниження конкурентоспроможності українського АПК.
Недостатня екологічна політика	Відсутність ефективної державної політики щодо екологізації агровиробництва може сповільнити розвиток сталого АПК.
Зростаюча конкуренція на міжнародному ринку	Інші країни активно розвивають AgTech, що може обмежити можливості для українських стартапів на глобальному рівні.

SWOT-аналіз допомагає окреслити стратегічні напрями вдосконалення інституціональних механізмів стимулювання інноваційного розвитку, зокрема через посилення міжнародної інтеграції, розвиток венчурного фінансування, удосконалення регуляторної бази та впровадження сучасних цифрових технологій у систему управління аграрним сектором.

Висновки. Інституціоналізація інноваційних екосистем у АПК є ключовим фактором його сталого розвитку. Формування ефективних інституційних механізмів сприятиме прискоренню цифрової трансформації галузі, залученню інвестицій та підвищенню конкурентоспроможності українського аграрного сектору. Для реалізації потенціалу інноваційного розвитку необхідне посилення державної політики у сфері підтримки інновацій, стимулювання співпраці науки і бізнесу, а також інтеграція новітніх цифрових технологій у виробничі процеси.

Список літератури

1. Пермінова С., Чупріна М. Розвиток національної інноваційної екосистеми в контексті взаємодії суб'єктів науки і бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-29>
2. Лановська Г.І. Інноваційна екосистема: сутність та принципи. *Економіка і суспільство*. Випуск № 11. 2017. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/43.pdf
3. Котко О. К. Інноваційна екосистема як нова парадигма інноваційного розвитку економіки. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. Сер.: Економіка*. 2016. Т. 21, вип. 7-1. С. 52–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2016_21_7%281%29_13.
4. Васильєва Н. Б. Порівняльний аналіз інноваційної екосистеми України з Ізраїлем, Європою та США. *Стратегії управління інноваціями в сучасній економіці: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Східноєвропейський центр наукових досліджень. Одеса, 1 вересня 2023 р. Research Europe, 2023. 167 с. С.10-15.
5. Волошенюк Л.В., Горностай Н.І., Михальченкова О.Є.,

Інноваційна екосистема: поняття, функції, рівні інноваційного розвитку, приклади. наука, технології, інновації. *Інноваційна економіка*. 2020. № 1. С. 3-9. URL: https://nti.ukrintei.ua/wp-content/uploads/2021/07/Волошенюк_1-20.pdf

6. Федулова Л.І., Марченко О.С. Інноваційні екосистеми: сутність та методологічні засади формування. *Економічна теорія та право*. 2015. № 2 (21).
7. Побережець О.В., Ракитська А. О. Розвиток інноваційної екосистеми України на національному рівні. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2023. Том 21. Випуск 3 (52). С. 435–453. URL: [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2022.3\(52\).275824](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2022.3(52).275824)
8. Корват О. В. Проблеми розвитку інноваційних екосистем. *Цифрові трансформації України 2023: виклики та реалії : за матеріалами IV Круглого столу*. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2023. С. 388-395.
9. Коберник А. О. Регіональні інноваційні екосистеми в Україні. *Бізнес-Інформ*. 2021. № 7. С. 56–61. URL: <http://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-56-61>.
10. Підричєва І. Інноваційна екосистема в сучасних економічних дослідженнях. *Економіка промисловості*. 2020. Випуск 2(90). С. 54–92. URL: <http://doi.org/10.15407/econindustry2020.02.054>
11. Бажал Ю.М. Інноваційна екосистема як чинник забезпечення прогресивних структурних змін в економіці. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2022. Том 7. Випуск 1. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e1616b9f-19b3-4c06-9fbd-7412c5885a05/content>
12. Серов І. В. Стратегічне управління потенціалом інноваційного розвитку суб'єктів аграрного бізнесу. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Інститут тваринництва Національної академії аграрних наук України, Харків, 2024. 191 с. URL: https://lfi-naas.org.ua/files/SerovI/dis_Serov_I.pdf
13. Державна служба статистики України. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
14. Маслак О. І. Проблеми розвитку малого підприємництва в аграрному секторі економіки. *Ефективна економіка*. 2012. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_6_4.
15. Поврозник П.П. Інноваційний розвиток підприємництва в умовах глобальних викликів. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (галузь знань 07 «Управління та адміністрування»). Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2024. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/05/Поврозник_П.П._Дисертація.pdf

- content/uploads/2024/05/diss_Povroznyk.pdf
16. Цимбалюк І.О., Олійник Д.І., Кошкарів С.А. *European Perspective: сучасні виклики та можливості для України: кол. моногр.* за заг. ред.: Н. В. Павліхи, упорядкування І. О. Цимбалюк. Луцьк: Вежа-Друк, 2024. URL: https://wiki.vnu.edu.ua/images/e/ed/Монографія_EP_compressed.pdf
 17. Маслак О. І., Шевчук Л.Т. Стратегія диверсифікації інноваційного розвитку промисловості України. *Сталий розвиток економіки*. 2012. № 3. С. 8-12.
 18. Шумпетер Й. А. *Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу*. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». 2011. 242 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Shumpeter_Yozef_A/Teoriia_ekonomichnoho_rozvytku_Doslidzhennia_prybutkiv_kapitalu_kredytu_vidsotka_ta_ekonomichnoho_ts/.
 19. Дмитренко О.В. Національна інноваційна систем як умова зростання конкурентоспроможності економіки України. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Економічна»*. 2016. Випуск 91. С. 18-25. URL: <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/download/8038/7520/>
 20. Maslak O.I., Maslak M.V., Grishko N.Y., Yaroslava Y.Y., Hlazunova O.O. Pirogov D.L. Innovative Safety of the Ukrainian Electrical Industry: Benchmarking Indicators for Provision. *2021 IEEE International Conference on Modern Electrical and Energy Systems (MEES)*. Kremenichuk, Ukraine, 2021. P. 1-5, doi: 10.1109/MEES52427.2021.9598492.
 21. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>
 22. Тютюнікова С.В., Фрідман О.А. Національна інноваційна система: сучасні тренди та виклики для України. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2020. Випуск 12. С. 224-232. URL: <https://periodicals.karazin.ua/irfb/article/view/16838/15544>
 23. Ажажа М., Фурсін О., Венгер О. Зарубіжний досвід регіонального економічного розвитку: інновації, екосистема, місцеве самоврядування. *Humanities studies*. 2022. № 11 (88). С. 169-183.
 24. Maslak O., Grishko N., Vorobiova K., Hlazunova O., Maslak M. Developing the intra-firm technology transfer system at the industrial enterprise based on matrix approach. *Problems and Perspectives in Management*. 2017. Vol. 15, no. 3. P. 242–252. URL: https://www.businessperspectives.org/images/pdf/applications/publishing/templates/article/assets/9371/PPM_2017_03cont1_Maslak.pdf
 25. Козлова В.М. Розвиток інноваційного підприємництва в інноваційних екосистемах. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2024. Випуск № 76. С. 66-74. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-76-08>.
 26. Маслак М. В., Маслак О. І., Шматько Н. М. Аналіз вартісного оцінювання трансферу інтелектуально-інноваційних технологій на підприємстві. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2018. № 20 (1296). С. 50-54. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/37653>.
 27. European Innovation Scoreboard 2021. (2021). Publications Office of the EU. https://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards/index_en.htm
 - Mechnikov ONU. Series: Economics]. 2016. Vol 21, issue. 7-1. pp. 52–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2016_21_7%281%29_13.
 4. Vasylieva N. B. Porivnialnyi analiz innovatsiinoi ekosystemy Ukrainy z Izrailem, Yevropoiu ta SShA [Comparative analysis of the innovation ecosystem of Ukraine with Israel, Europe and the USA]. *Strategii upravlinnia innovatsiiami v suchasni ekonomitsi: materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii* [Innovation Management Strategies in the Modern Economy: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference]. Skhidnoievropeiskiy tsentr naukovykh doslidzhen. Odesa, 1 veresnia 2023 r. Research Europe, 2023. 167 p. pp.10-15.
 5. Volosheniuk L.V., Homostai N.I., Mykhalchenkova O.Ie., Innovatsiina ekosystema: poniattia, funktsii, rivni innovatsiinoho rozvytku, pryklady. nauka, tekhnologii, innovatsii [Innovation ecosystem: concept, functions, levels of innovation development, examples. science, technology, innovation]. *Innovatsiina ekonomika* [Innovative economy]. 2020. no 1. pp. 3-9. URL: https://nti.ukrintei.ua/wp-content/uploads/2021/07/Волошенюк_1-20.pdf
 6. Fedulova L.I., Marchenko O.S. Innovatsiini ekosystemy: sutnist ta metodolohichni zasady formuvannia [Innovative ecosystems: essence and methodological principles of formation]. *Ekonomiczna teoriia ta pravo* [Economic theory and law]. 2015. no 2 (21).
 7. Poberezhets O.V., Rakytska A. O. Rozvytok innovatsiinoi ekosystemy Ukrainy na natsionalnomu rivni [Development of Ukraine's innovation ecosystem at the national level]. *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia* [Market economy: modern theory and practice of management]. 2023. Vol 21. issue 3 (52). S. 435–453. URL: [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2022.3\(52\).275824](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2022.3(52).275824)
 8. Korvat O. V. Problemy rozvytku innovatsiinykh ekosystem [Problems of development of innovation ecosystems]. *Tsyfrovi transformatsii Ukrainy 2023: vyklyky ta realii : za materialamy IV Kruhloho stolu* [Digital Transformation of Ukraine 2023: Challenges and Realities: Based on the Materials of the IV Round Table]. Kharkiv: NDI PZIR NAPrN Ukrainy, 2023. pp. 388-395.
 9. Kobernyk A. O. Rehionalni innovatsiini ekosystemy v Ukraini [Regional innovation ecosystems in Ukraine]. *Biznes-Inform* [Business-Inform]. 2021. no 7. pp. 56–61. URL: <http://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-56-61>.
 10. Pidorycheva I. Innovatsiina ekosystema v suchasnykh ekonomichnykh doslidzhenniakh [Innovation ecosystem in modern economic research]. *Ekonomika promyslovosti* [Industrial Economics]. 2020. issue 2(90). pp. 54–92. URL: <http://doi.org/10.15407/econindustry2020.02.054>.
 11. Bazhal Yu.M. Innovatsiina ekosystema yak chynnyk zabezpechennia prohresyvnykh strukturnykh zmin v ekonomitsi [Innovation ecosystem as a factor in ensuring progressive structural changes in the economy]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Ekonomichni nauky* [Scientific notes of NaUKMA. Economic Sciences]. 2022. Vol 7. issue 1. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e1616b9f-19b3-4c06-9fbd-7412c5885a05/content>
 12. Sierov I. V. Stratehichne upravlinnia potentsialom innovatsiinoho rozvytku subiektiv ahranoho biznesu [Strategic management of the innovative development potential of agrarian business entities]. *Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata ekonomichnykh nauk za spetsialnistiu 08.00.04 – ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy (za vydamy ekonomichnoi diialnosti)* [Dissertation for the degree of Candidate of Economic Sciences in the specialty 08.00.04 - Economics and Enterprise Management (by type of economic activity)]. Instytut tvarynnystva Natsionalnoi akademii ahramykh nauk Ukrainy, Kharkiv, 2024. 191 s. URL: https://lfi-naas.org.ua/files/SerovI/dis_Serov_I.pdf
 13. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
 14. Maslak O. I. Problemy rozvytku maloho pidpriemnytstva v ahranomu sektori ekonomiky [Problems of small business development in the agricultural sector of the economy]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economy]. 2012. no 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_6_4.
 15. Povroznyk P.P. Innovatsiinyi rozvytok pidpriemnytstva v umovakh hlobalnykh vyklykiv [Innovative development of entrepreneurship in the face of global challenges]. *Dysertatsiia na zdobuttia stupenia doktora filosofii za spetsialnistiu 076 «Pidpriemnytstvo, torhivlia ta birzhova diialnist»* (haluz znan 07

References (transliterated)

1. Perminova S., Chuprina M. (2022). Rozvytok natsionalnoi innovatsiinoi ekosystemy v konteksti vzaiemodii subiektiv nauky i biznesu [Development of the national innovation ecosystem in the context of interaction between science and business entities]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and society]. no 38. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-29>
2. Lanovska H.I. Innovatsiina ekosystema: sutnist ta pryntsyipy [Innovation ecosystem: essence and principles]. *Ekonomika i suspilstvo* [Economy and society]. Issue no 11. 2017. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/43.pdf
3. Kotko O. K. Innovatsiina ekosystema yak nova paradyhma innovatsiinoho rozvytku ekonomiky [Innovation ecosystem as a new paradigm for innovative economic development]. *Visnyk ONU imeni I.I. Mechnykova. Ser.: Ekonomika* [Bulletin of the I.I. Mechnikov ONU. Series: Economics]. 2016. Vol 21, issue. 7-1. pp. 52–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2016_21_7%281%29_13.
4. Vasylieva N. B. Porivnialnyi analiz innovatsiinoi ekosystemy Ukrainy z Izrailem, Yevropoiu ta SShA [Comparative analysis of the innovation ecosystem of Ukraine with Israel, Europe and the USA]. *Strategii upravlinnia innovatsiiami v suchasni ekonomitsi: materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii* [Innovation Management Strategies in the Modern Economy: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference]. Skhidnoievropeiskiy tsentr naukovykh doslidzhen. Odesa, 1 veresnia 2023 r. Research Europe, 2023. 167 p. pp.10-15.
5. Volosheniuk L.V., Homostai N.I., Mykhalchenkova O.Ie., Innovatsiina ekosystema: poniattia, funktsii, rivni innovatsiinoho rozvytku, pryklady. nauka, tekhnologii, innovatsii [Innovation ecosystem: concept, functions, levels of innovation development, examples. science, technology, innovation]. *Innovatsiina ekonomika* [Innovative economy]. 2020. no 1. pp. 3-9. URL: https://nti.ukrintei.ua/wp-content/uploads/2021/07/Волошенюк_1-20.pdf
6. Fedulova L.I., Marchenko O.S. Innovatsiini ekosystemy: sutnist ta metodolohichni zasady formuvannia [Innovative ecosystems: essence and methodological principles of formation]. *Ekonomiczna teoriia ta pravo* [Economic theory and law]. 2015. no 2 (21).
7. Poberezhets O.V., Rakytska A. O. Rozvytok innovatsiinoi ekosystemy Ukrainy na natsionalnomu rivni [Development of Ukraine's innovation ecosystem at the national level]. *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia* [Market economy: modern theory and practice of management]. 2023. Vol 21. issue 3 (52). S. 435–453. URL: [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2022.3\(52\).275824](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2022.3(52).275824)
8. Korvat O. V. Problemy rozvytku innovatsiinykh ekosystem [Problems of development of innovation ecosystems]. *Tsyfrovi transformatsii Ukrainy 2023: vyklyky ta realii : za materialamy IV Kruhloho stolu* [Digital Transformation of Ukraine 2023: Challenges and Realities: Based on the Materials of the IV Round Table]. Kharkiv: NDI PZIR NAPrN Ukrainy, 2023. pp. 388-395.
9. Kobernyk A. O. Rehionalni innovatsiini ekosystemy v Ukraini [Regional innovation ecosystems in Ukraine]. *Biznes-Inform* [Business-Inform]. 2021. no 7. pp. 56–61. URL: <http://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-56-61>.
10. Pidorycheva I. Innovatsiina ekosystema v suchasnykh ekonomichnykh doslidzhenniakh [Innovation ecosystem in modern economic research]. *Ekonomika promyslovosti* [Industrial Economics]. 2020. issue 2(90). pp. 54–92. URL: <http://doi.org/10.15407/econindustry2020.02.054>.
11. Bazhal Yu.M. Innovatsiina ekosystema yak chynnyk zabezpechennia prohresyvnykh strukturnykh zmin v ekonomitsi [Innovation ecosystem as a factor in ensuring progressive structural changes in the economy]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Ekonomichni nauky* [Scientific notes of NaUKMA. Economic Sciences]. 2022. Vol 7. issue 1. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e1616b9f-19b3-4c06-9fbd-7412c5885a05/content>
12. Sierov I. V. Stratehichne upravlinnia potentsialom innovatsiinoho rozvytku subiektiv ahranoho biznesu [Strategic management of the innovative development potential of agrarian business entities]. *Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata ekonomichnykh nauk za spetsialnistiu 08.00.04 – ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy (za vydamy ekonomichnoi diialnosti)* [Dissertation for the degree of Candidate of Economic Sciences in the specialty 08.00.04 - Economics and Enterprise Management (by type of economic activity)]. Instytut tvarynnystva Natsionalnoi akademii ahramykh nauk Ukrainy, Kharkiv, 2024. 191 s. URL: https://lfi-naas.org.ua/files/SerovI/dis_Serov_I.pdf
13. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
14. Maslak O. I. Problemy rozvytku maloho pidpriemnytstva v ahranomu sektori ekonomiky [Problems of small business development in the agricultural sector of the economy]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economy]. 2012. no 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_6_4.
15. Povroznyk P.P. Innovatsiinyi rozvytok pidpriemnytstva v umovakh hlobalnykh vyklykiv [Innovative development of entrepreneurship in the face of global challenges]. *Dysertatsiia na zdobuttia stupenia doktora filosofii za spetsialnistiu 076 «Pidpriemnytstvo, torhivlia ta birzhova diialnist»* (haluz znan 07

- «Upravlinnia ta administruvannia») [Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 076 "Entrepreneurship, trade and stock exchange activities" (field of knowledge 07 "Management and administration")]. Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka, Lviv, 2024. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/05/diss_Povroznyk.pdf
16. Tymbaliuk I.O., Oliinyk D.I., Koshkarov S.A. *European Perspective: suchasni vyklyky ta mozhlyvosti dlia Ukrainy* [European Perspective: Modern Challenges and Opportunities for Ukraine]: kol. monohr. za zah. red.: N. V. Pavlikhy, uporiadkuvannia I. O. Tymbaliuk. Luts'k: Vezha-Druk, 2024. URL: https://wiki.vnu.edu.ua/images/e/ed/Монографія_EP_compressed.pdf
 17. Maslak O. I., Shevchuk L.T. Stratehiia dyversyfikatsii innovatsiinoho rozvytku promyslovosti Ukrainy [Strategy for diversification of innovative development of industry in Ukraine]. *Stalyi rozvytok ekonomiky* [Sustainable economic development]. 2012. no 3. pp. 8-12.
 18. Shumpeter Y. A. Teoriia ekonomichnoho rozvytku: Doslidzhennia prybutkiv, kapitalu, kredytu, vidsootka ta ekonomichnoho tsykladu [Theory of Economic Development: The Study of Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle]. Kiev: Vydavnychiy dim «Kyievo-Mohylianska akademiiia». 2011. 242 p. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Shumpeter_Yozef_A/Teoriia_ekonomichnoho_rozvytku_Doslidzhennia_prybutkiv_kapitalu_kredytu_vidsootka_ta_ekonomichnoho_ts/.
 19. Dmytrenko O.V. Natsionalna innovatsiina system yak umova zrostannia konkurentospromozhnosti ekonomiky Ukrainy [National innovation system as a condition for increasing the competitiveness of the Ukrainian economy]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriiia «Ekonomichna»* [Bulletin of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series "Economics"]. 2016. issue 91. pp. 18-25. URL: <https://periodicals.karazin.ua/economy/article/download/8038/7520/>
 20. Maslak O.I., Maslak M.V., Grishko N.Y., Yaroslava Y.Y., Hlazunova O.O. Pirogov D.L. Innovative Safety of the Ukrainian Electrical Industry: Benchmarking Indicators for Provision. *2021 IEEE International Conference on Modern Electrical and Energy Systems (MEES)*. Kremen'chuk, Ukraine, 2021. pp. 1-5, doi: 10.1109/MEES52427.2021.9598492.
 21. Stratehiia rozvytku sfery innovatsiinoi diialnosti na period do 2030 r [Strategy for the development of the sphere of innovation activity for the period until 2030]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>
 22. Tiutiunykova S.V., Fridman O.A. Natsionalna innovatsiina systema: suchasni trendy ta vyklyky dlia Ukrainy [National innovation system: current trends and challenges for Ukraine]. *Visnyk KhNU imeni V.N. Karazina. Seriiia «Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krainoznavstvo. Turyzm»* [Bulletin of the V.N. Karazin KhNU. Series "International Relations. Economics. Regional Studies. Tourism"]. 2020. issue 12. pp. 224-232. URL: <https://periodicals.karazin.ua/irtb/article/view/16838/15544>
 23. Azhazha M., Fursin O., Venher O. Zarubizhnyi dosvid rehionalnoho ekonomichnoho rozvytku: innovatsii, ekosystema, mistseve samovriaduvannia [Foreign experience of regional economic development: innovations, ecosystem, local government]. *Humanities studies*. 2022. no 11 (88). pp. 169-183.
 24. Maslak O., Grishko N., Vorobiova K., Hlazunova O., Maslak M. Developing the intra-firm technology transfer system at the industrial enterprise based on matrix approach. *Problems and Perspectives in Management*. 2017. Vol. 15, no. 3. P. 242–252. URL: https://www.businessperspectives.org/images/pdf/applications/publicshing/templates/article/assets/9371/PPM_2017_03cont1_Maslak.pdf
 25. Kozlova V.M. Rozvytok innovatsiinoho pidpriemnytstva v innovatsiinykh ekosystemakh [Development of innovative entrepreneurship in innovation ecosystems]. *Visnyk LTEU. Ekonomichni nauky* [Bulletin of the Lithuanian University of Economics. Economic Sciences]. 2024. Issue no 76. pp. 66-74. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2024-76-08>. no 76 (2024):
 26. Maslak M. V., Maslak O. I., Shmatko N. M. Analiz vartisnoho otsiniuvannia transferu intelektualno-innovatsiinykh tekhnolohii na pidpriemstvi [Analysis of the cost assessment of the transfer of intellectual and innovative technologies at the enterprise]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «Kharkivskiy politekhnichnyi instytut» (ekonomichni nauky)* [Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" (economic sciences)]. 2018. no 20 (1296). pp. 50-54. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/37653>.
 27. European Innovation Scoreboard 2021. (2021). Publications Office of the EU. https://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards/index_en.htm

Надійшло (received) 13.02.2025

Відомості про авторів / About the Authors

Маслак Ольга Іванівна (Maslak Olga) – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри економіки Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського; м. Кременчук, Україна; ORCID:0000-0001-6793-4367; e-mail: oimaslak2017@gmail.com

Маслак Марія Володимирівна (Maslak Mariya) - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри маркетингу, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; м. Харків, Україна; ORCID:0000-0002-3322-740X ; e-mail: mariya.maslak2016@gmail.com

Яковенко Ярослава Юрївна (Yakovenko Yaroslava) – PhD з економіки, доцент кафедри економіки, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, старший викладач кафедри економіки; м. Кременчук, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5042-2701>; e-mail: yaroslavayakovenko@gmail.com

Глазунова Ольга Олександрівна (Hlazunova Olga) - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, старший викладач кафедри економіки; м. Кременчук, Україна; ORCID:0000-0002-1949-0754; e-mail: bezruchko.o.a@gmail.com

Гришко Наталія Євгенівна (Gryshko Natalia) – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського; м. Кременчук, Україна; ORCID:0000-0003-1644-3861; e-mail: 2nata.grishko@gmail.com